

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2026-03-05

Närvarande: F.d. justitieråden Kerstin Calissendorff och Mats Melin
samt justitierådet Malin Bonthron

Ändamålsenliga utmättningsregler och utvidgad distansutmätning

Enligt en lagrådsremiss den 19 februari 2026 har regeringen
(Justitiedepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över
förslag till

1. lag om ändring i utsökningsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1981:775) om införande av
utsökningsbalken,
3. lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244),
4. lag om ändring i kustbevakningslagen (2019:32),

5. lag om ändring i tullbefogenhetslagen (2024:710),

6. lag om ändring i lagen (2026:000) om ändring i lagen (1981:775) om införande av utsökningsbalken.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av rättssakkunniga Maria Hemmingsson Edwards och Bruno Velander.

Förslagen föranleder följande yttrande.

Förslaget till lag om ändring i utsökningsbalken

4 kap. 35 b §

Paragrafen reglerar hur Kronofogdemyndigheten ska agera om utmätt lös egendom innehåller annan egendom som inte omfattas av utmättningsbeslutet, s.k. överskottsgods. Enligt förslaget ska Kronofogdemyndigheten återlämna överskottsgodset till gäldenären och då tillämpa 4 kap. 35 a § andra stycket.

I 35 a § finns bestämmelser om hur Kronofogdemyndigheten ska hantera egendom när ett beslut om utmätning av lös egendom som tagits i förvar upphävs eller förfaller. Huvudregeln enligt första stycket är att egendomen ska lämnas ut till gäldenären. Egendomen ska emellertid i stället lämnas ut till tredje man om det genom en rättegång har fastställts att tredje mannen har bättre rätt till egendomen än gäldenären eller om egendomen vid förvarstagandet var i tredje mannens besittning på grund av handpanträtt eller retentionsrätt.

Även när det gäller överskottsgods kan det förekomma situationer där det genom en rättegång har fastställts att tredje man har bättre rätt till egendomen än gäldenären eller där egendomen –

tillsammans med det utmäta godset – vid förvarstagandet var i tredje mannens besittning på grund av handpanträtt eller retentionsrätt. Om det då inte finns möjlighet för Kronofogdemyndigheten att lämna ut egendomen till tredje man uppkommer en omotiverad olikhet med de situationer som behandlas i 35 a §. Lagrådet förespråkar att motsvarande möjlighet införs för överskottsgods och föreslår att 35 b § ges följande lydelse.

Om utmätt lös egendom innehåller annan egendom som inte omfattas av utmätningen ska Kronofogdemyndigheten återlämna egendomen till gäldenären eller lämna den till tredje man. I ett sådant fall tillämpas 35 a §.

7 kap. 4 §

Paragrafen rör utmätning i gäldenärens lön. Genom ett nytt andra stycke föreslås att om gäldenären lever tillsammans med en make eller sambo ska dennes förmåga att med sin inkomst bidra till familjens gemensamma kostnader beaktas vid beräkningen av gäldenärens förbehållsbelopp. I Kronofogdemyndighetens allmänna råd om bestämmande av förbehållsbelopp vid utmätning av lön m.m. (senast i KFMA 2025:1) anges att de gemensamma kostnaderna (normalbeloppet och bostadskostnaden) bör fördelas enligt en proportioneringsprincip: respektive make eller sambo ansvarar vid beräkningen för den del av kostnaderna som svarar mot dennes inkomst i förhållande till de sammanlagda inkomsterna. Proportioneringsprincipen, som har tillämpats under en längre tid, föreslås nu bli lagfäst.

För en gäldenärs make eller sambo som har en högre inkomst än gäldenären, blir konsekvensen av proportioneringsprincipen att denne får svara för en större andel av de gemensamma kostnaderna än gäldenären. Det leder till att maken eller sambon indirekt tvingas bidra till att betala gäldenärens skulder i den mån makarna eller

samborna inte redan är ense om att tillämpa proportioneringsprincipen för gemensamma utgifter.

Som utgångspunkt strider en sådan ordning mot den allmänna förmögenhetsrättsliga principen att enbart gäldenären och annan som i förhållande till borgenären åtagit sig att betala gäldenärens skuld kan bli föremål för borgenärens betalningsanspråk. När det gäller makar kan en tillämpning av en på beskrivet sätt utformad proportioneringsprincip emellertid motiveras med hur den underhållsskyldighet som råder dem emellan är utformad enligt 6 kap. 1 och 2 §§ äktenskapsbalken. I fråga om sambor saknas sådan lagstiftning. Förslaget strider i den delen mot sambolagens utgångspunkt att parterna i samboförhållandet i förmögenhetsrättsligt avseende betraktas som helt självständiga och oberoende av varandra. Den vägledning som ges i sambolagen för parternas ekonomiska förhållanden rör upplösningen av det gemensamma hemmet och därutöver ges ett visst skydd för den som bäst behöver bostaden. Att offentligrättslig lagstiftning, t.ex. rörande sociala förmåner, jämställer sambos med gifta är hänförligt till andra överväganden än de privaträttsliga.

Med hänsyn till vad nu sagts ställer sig Lagrådet frågande till att motivera att tillämpningsområdet för den beskrivna proportioneringsprincipen ska avse sambors inkomster med äktenskapsbalkens princip om skyldighet mellan makar för gemensamma och personliga behov (6 kap. 1 och 2 §§).

Lagrrådet har också svårt att se relevansen av 4 kap. 19 § utsökningsbalken som stöd för frågan om en sambo, på samma sätt som en make, ska tvingas direkt eller indirekt ansvara med sina inkomster för sin sambos skulder (remissen s. 93). Regeln i 4 kap. 19 § är en presumptionsregel vid makars och sambors gemensamma besittning av utmättningsbar lös egendom. Den

innebär att gäldenären initialt anses vara ägare av egendomen. Regeln flyttar bevisbördan för vem som är ägare av egendomen från förrättningspersonen till gäldenärens sambo (eller make). När det gäller vem en arbetsinkomst tillhör utgör inte den frågan ett problem. Att en sambo som inte kan visa sin äganderätt kan drabbas av att hans eller hennes egendom utmäts och säljs och ersätts med en fordran på gäldenären utgör ett förhållande som även kan drabba tredje man.

Mot att lagfästa den beskrivna proportioneringsprincipen i förhållande till sambor talar starka principiella skäl. Att nu utan närmare överväganden bryta mot den djupt rotade synen att en sambo inte ansvarar för sin sambos skulder utgör ett oväntat steg mot att likställa gifta och sambor i förmögenhetsrättsligt avseende. De som har gift sig har gjort ett aktivt val och kan förmodas ha övervägt frågor om vad det innebär i ekonomiskt avseende i medvetande om möjligheten att skriva äktenskapsförord. Ett samboförhållande kan uppstå mer av en vana eller utan närmare reflektion över konsekvenserna, förhållandet kan också vara under kort tid och ändå ses som ett samboförhållande. Men det kan också ha varit fråga om ett aktivt val att inte gifta sig för att slippa risken för att direkt eller indirekt behöva betala sambons skulder.

Vad som i lagrådsremissen nämns om att det är vanligt att en sambo frivilligt väljer att bidra med pengar för att bådadas personliga behov ska tillgodoses är inget som kan läggas till grund för den tänkta bestämmelsen. Att det i allmänhet är mer ekonomiskt fördelaktigt att vara två som delar på boende- och hushållskostnader än att själv ansvara för dessa utgör enligt Lagrådets mening inte heller ett argument för att frånga de allmänna principer på förmögenhetsrättens område som redogjorts för ovan.

En princip för beräkning av gäldenärens förbehållsbelopp som skulle kunna vara acceptabel är att var och en av samborna svarar för ½ av de gemensamma kostnader som ska läggas till grund för beräkningen.

12 kap. 36 §

I paragrafens första stycke föreskrivs att Kronofogdemyndigheten får medge den som har vunnit budgivningen – vid försäljning av en fastighet – att "vårda eller bruka" hela eller delar av fastigheten före tillträdesdagen.

Det framstår enligt Lagrådets mening som något vågat att medge någon en rätt att bruka en fastighet utan en samtidig plikt att vårda den och förmodligen orealistiskt att någon skulle vilja ta vård om en fastighet utan en samtidig rätt att bruka den. Lagrådet förordar därför att Kronofogdemyndighetens medgivande begränsas till att avse en vinnande budgivares möjlighet att "vårda och bruka" hela eller delar av fastigheten.

12 kap. 38 §

I paragrafen anges vissa uppgifter som ska lämnas vid en auktion.

I andra stycket har meningen "Redogörelse skall lämnas för innehållet i sakägarförteckningen" ändrats till "En redogörelse för innehållet ska lämnas i sakägarförteckningen". Ändringen beskrivs i författningskommentaren som språklig.

Genom den föreslagna nya lydelsen ändras meningens innebörd. Bestämmelsen har tidigare avsett hur redovisningen av sakägarförteckningen ska göras vid en auktion, men kommer i den nya lydelsen att behandla sakägarförteckningens innehåll. Detta har uppenbart inte varit avsikten. Den nya lydelsen bör därför justeras.

Lagrådet föreslår att meningen formuleras "En redogörelse för innehållet i sakägarförteckningen ska lämnas."